

1. **אבן עזרא קהלת פרק ג**

(א) **לכל זמן** - אנשי שקול הדעת יפרשו אלה העתים שהם סמוכות לבן אדם כי חייב אדם לעשות כל דבר בעתו. ותחלת העתים וסופם ישחיתו פירושם - האחד עת ללדת ועת למות, ואחרון את הכל עשה יפה בעתו... והנכון שיש לכל חפץ תחת השמים עת וזמן, כי בהשחת המתכונת המולידה ימות הילוד ותתחדש מתכונת תעשירנו והפך העושר כי עתים קצובים הם. ובבא העת יתנועע אדם לאשר הוא מוכן לו ותהיין תנועותיו כתנועת הצלם, כענין אך בצלם יתהלך איש, ואם כן אך הבל יהמיון, ופירושו יקבצו ממון וכמוהו מהמון רשעי רבי' וכן מי אוהב בהמון לא תבואה, והראיה השלמת הפסוק יצבור ולא ידע מי אוספם:

(ט) **מה יתרון** - אחר שכל הדברים תלויים בעת וזמן, מה יתרון לאיש בכל עמלו, שיתכן שתבא עת תשחית עמלו ותסור הונו וישאר ריקם:

(יא) **את הכל** - הכרתי שהכל עשה האלקים יפה בעתו - המות בעת הזוקן וכל דבר בעתו על פי מתכונת החכמה העליונה. ומלת עולם בכל המקרא לא מצאנוה כי אם על זמן ונצח... וענין גם את העולם נתן בלבם שבני אדם מתעסקי' כאילו יחיו לעולם ובעבור התעסקם לא יבינו מעשה האלקים מראש ועד סוף.

2. **קהלת רבה (וילנא) פרשה ג**

א (א) **לכל זמן ועת לכל חפץ**, זמן היה לו לאדם הראשון שיכנס לגן עדן שנא' (בראשית ב') ויניחחו בגן עדן, וזמן היה לו שיצא משם, שנאמר (שם ג') ויגרש את האדם וגו', זמן היה לו לנח שיכנס לתיבה, שנאמר (שם ז') בא אל התבה וגו', וזמן היה לו לצאת, שנאמר (שם ח') צא מן התבה וגו', זמן היה לאברהם שינתן לו המילה, שנאמר (שם י"ז) ואתה את בריתי תשמור, וזמן היה לבניו להמול מהן שימולו בשני מקומות אחת במצרים ואחת במדבר, שנאמר (יהושע ה') כי מולים היו כל העם היוצאים וגו', ועת לכל חפץ תחת השמים זמן היה שתנתן התורה לישראל, א"ר ביבי זמן היה לאותו דבר שהיה נתון למעלה מן השמים ועכשיו יהיה נתון למטה מן השמים ואיזו זו התורה, שנאמר (שמות כ') וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר.

3. **מהר"ל, תפארת ישראל פרק כה**

הדבר שהוא מוסכם שלא היה בריאת עולם המקרה קרה. שכאשר האדם מתבונן בבריאת הזאת, ימצא אותה שהיא מסודרת בחכמה בתכלית הסדר. ודבר כזה אי אפשר שיהיה קרה במקרה דבר שהוא מסודר בתכלית הסדר. וכבר נתבאר זה למעלה. וכן דבר שהוא שלמות העולם, והוא כמו צורה לעולם, כמו שהתבאר כי התורה צורה אל העולם, אי אפשר שתהיה במקרה קרה.

ודבר זה באו חכמים לגלות, ואמרו "לכל זמן וגו'". כלומר, כאשר נכנס האדם לגן עדן, שזהו תכלית שלמות האדם, אל תאמר כי היה הענין הזה במקרה - דבר שהוא עיקר העולם. שדבר זה לא יתכן. שאילו היה במקרה, אין זמן מיוחד לו. אבל לא היה הדבר כך, רק היה בזמן מיוחד, שלא היה הדבר במקרה. ולא בלבד כניסתו לגן עדן שלא היה במקרה, שזהו היה שלמות העולם, ולא שייך זה במקרה. רק אף יציאתו משם לא היה במקרה. שלא תאמר כי בשביל שחטא האדם במקרה גורש מגן עדן, שדבר זה אינו גם כן. שמאחר שעל ידי שחטא האדם היה בעולם דבר חדש, שהגיע המיתה לבני אדם, ודבר זה לא יתכן שיהיה במקרה, כמו שהתבאר. ולכך אף היציאה מגן עדן לא היה במקרה, רק מוכן היה האדם לחטוא.

4. **מצודת דוד קהלת פרק ג**

(א) **לכל זמן**. רוצה לומר אין שום דבר בא במקרה והזדמן בזמן זולת זמן, כי אם בזמנו בא בעבור סיבה הקודמת: **ועת לכל חפץ**. לכל הדברים שהאדם חפץ בו גם לזה יש עת, כי לא בכל עת יחפץ בדבר אחד כי פעם יחפץ בדבר מה ופעם בחלופו, וכאשר יפרש במקראות שלאחריו...

(ב) **עת ללדת**. עכשיו מפרש הדברים אשר בעת אחת חפץ בה ובעת אחרת יחפץ בחלופו, ואמר בעת אחת חפץ האדם וחשקו ללדת, ובעת אחת רוצה בחלופו שימות הנולד, וכן כולם עד סוף הענין:....

(ט) **מה יתרון**. מוסב למעלה לומר הואיל ודרך האדם אשר בעת אחת יחפץ בדבר מה ובעת אחרת ירצה בחלופו אם כן מה יתרון בא לאדם העושה בדבר אשר הוא עמל בוא למען השיג חפצו, הלא עת לכל חפץ ופן למחר יחפץ בחלופו והיה אם כן עמלו לרעתו.

5. רש"י קהלת פרק ג

גם את העולם נתן בלבם וגו' – גם את חכמת העולם אשר נתן בלבם הדבריות, לא נתן הכל בלב כל אחד ואחד אלא זה קצת וזה קצת, כדי שלא ימלא האדם את כל מעשה הקדוש ברוך הוא לדעת אותו, ולא ידע את עת פקודתו וזמנה יכשל כדי שיתן לב לשון שידאג ויאמר היום או מחר אמות. ולכך כתוב כאן העולם חסר לשון העלמה, שאם ידע האדם יום מיתתו קרוב לא יבנה בית ולא יטע כרם. לכך הוא אומר שהכל יפה עשה בזה – זה שיש עת למיתה דבר יפה הוא, שסומך האדם לומר שמה עדיין עת מיתתי רחוק וזונה בית ונוטע כרם וזו יפה שנעלם מן הדבריות:

6. רמב"ם, שמונה פרקים, פרק שמיני

אבל הלשון הנמצא לחכמים, והוא אומרם: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" – הרי הוא אמת, ומכוון אל מה שזכרנו, אלא שהרבה יטעו בו בני אדם, ויחשבו בקצת מעשי האדם הבחיריים – שהוא מוכרח עליהם, כגון הזיווג לפלונית, או היות זה הממון בידו. וזה אינו אמת, כי זאת האשה, אם היתה לקיחתה בכתובה וקידושין, והיא מותרת, ונשאה לפריה ורביה – הרי זו מצוה, וה' לא יגזור בעשיית מצוה; ואם היה בנשואיה פגם – הרי היא עבירה, וה' לא יגזור בעבירה. וכן זה אשר גזל ממון פלוני, או גנב, או מעל וכחש ונשבע לו בממונו, אם נאמר שה' גזר על זה שיגיע לידו זה הממון ושיצא מיד זה האחר – הנה כבר גזר בעבירה. ואין הדבר כן, אלא כל מעשי האדם הבחיריים – בהם בלא ספק יימצאו המשמעת והמרי. כי כבר בארנו בפרק השני, שהציווי והאזהרה התוריים אמנם הם במעשים אשר לאדם בחירה בהם אם יעשה או לא יעשה, ובזה החלק מן הנפש תהיה יראת שמים, ואינה בידי שמים, אלא היא מסורה לבחירת האדם, כמו שבארנו. ואם כן, אומרם 'הכל' – אמנם ירצו בו הדברים הטבעיים, אשר אין לאדם בחירה בהם, כגון היותו ארוך או קצר, או רדת מטר או בצורת, או הפסד אויר או בריאותו, וכיוצא בזה מכל מה שבעולם, חוץ מתנועות האדם ומנוחותיו.

7. קהלת רבה (וילנא) פרשה ג

ר' בנימין בשם רבי לוי אמר: גם את העולם נתן בלבם – אהבת עולם נתן בלבם... נחמיה בריה דר' שמואל בר נחמן אמר: והנה טוב מאד – והנה טוב זה אדם, והנה טוב זה יצר טוב, מאד זה יצר הרע, וכי יצר הרע טוב מאד? אלא ללמדך שאילולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה ולא הוליד בנים, שכן שלמה אומר: כי היא קנאת איש מרעהו, ר' ברכיה ורבי אבהו בש"ר יונתן אמר: גם את העולם נתן בלבם – אהבת עולם נתן בלבם, אהבת תינוקות נתן בלבם. מלך"ד למלך שהיו לו ב' בנים אחד גדול ואחד קטן, הגדול מכבד והקטן מטנף, אעפ"כ הוא אוהב את הקטן יותר מן הגדול.

8. ספר העיקרים מאמר ג פרק ב

ולפי שמציאות השלמות הזו באדם הוא בכח, והמציאות אשר בכח כאלו הוא ממוצע בין המציאות וההעדר, קראו הכתוב אין, אמר שלמה ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל (קהלת ג' י"ט), כלומר המותר הזה על הבהמה הוא דבר שמציאותו חלוש. ואלו אמר ואין מותר לאדם על הבהמה, היה משמעו משפט שולל גמור, אבל אחר שאמר ומותר האדם מן הבהמה אין, משמעו משפט חיובי, כאלו אמר שיש לו מותר על הבהמה אבל היתרון ההוא אין, כלומר דבר שמציאותו חלוש לפי שאיננו רק כחניות בלבד, וזה מבואר לבעלי ההגיון, כי המשפט הזה כחו כח משפט חיובי לא משפט שוללי, ועל הכח הזה אמר איוב והחכמה מאין תמצא (איוב כ"ח י"ב), כלומר כי מציאות החכמה הוא מן הכחניות הנמצא באדם הנקרא אין, כי כשימצא בפעל יגיע תכלית שלמות האדם ולא קודם לכן, ודרך הגעת זה הכח אל החכמה הוא מצד התשובה בשאלת אי זה הוא לדעת גדרי הדברים, וזה אמרו ואי זה מקום בינה.